

שערים

עבודת ה' ארצישראלית

גיליון 2 | כסלו תש"פ

מיהו החסיד העתיד לבוא?

יש מה לכתוב על קרן השור

דע את א-להי אביך - ועבדהו

מסר משמיים באמצע התפילה...

החסידות העתידית

דבר מערכת

אחת הדמויות המופלאות בדורות האחרונים היא דמותו של הרב הלל צייטלין זצ"ל הי"ד, שנרצח בשואה הארורה בערב ראש השנה תש"ג, עטור בתפילין, עטוף בטלית וספר הזוהר הקדוש בידו. מכתביו של ר' הלל עולה דמות של מבקש ה' בכל נימי נשמתו, הצמא לידיעתו וקרבתו בשכל וברגש, בכל חלקי ההכרה והחיים, בלימוד ובמעשה.

המאמר שלפנינו פורסם לראשונה, בחייו של ר' הלל, בחוברת הנקראת 'ספרן של יחידים' (ומאוחר יותר פורסמה החוברת כולה בספר שיצא תחת שם זה), ונכתב בצורה של שו"ת, אותו כתב ר' הלל בעצמו, על מנת לבאר כיצד הוא רואה את תנועת החסידות העתידית, שמתאימה מאוד לדורנו, דור הגאולה בארץ ישראל. כך מעידה כותרת המשנה של החוברת, המבארת שתוכנה של חוברת זו הוא: "עומק רז, זך מחשבה וכשרון הנהגה ומעשה לנשמות בודדות המצפות לישועת עולמים בשנים אלה של 'עקבתא דמשיחא'".

מכיוון שהדברים יכולים לעורר השראה לרבים בדורנו, שהרי אנו העתיד עליו דיבר ר' הלל, ראינו לנכון לפרסם אותם בכמה זו [הכותרות והדגשים נוספו על ידינו ואינם מופיעים במקור].

לזכרו של יהושפט-יחזקאל אמיתי
עלם חמודות וירא אלוקים
אוהב תורה ואהוב על כל רואיו

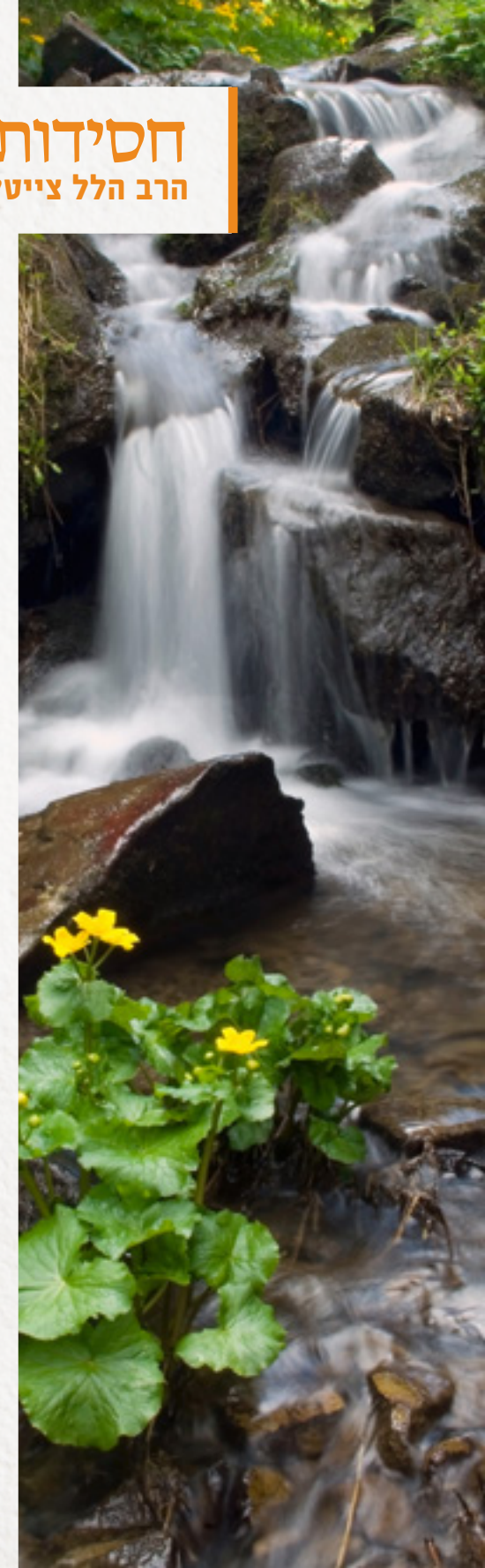
תוכן הגיליון

- 3. החסידות העתידית.
- 4. חסידות שלעתיד לבוא
- 9. עריכת נר.
- 13. אין עוד מלבדו
- 20. כתבו לכם על קרן שור
- 25. תורת הנפש על-פי הבעל שם טוב

שערים

עורך: יוסי הלוי
Yosef154@gmail.com
יו"ל ע"י ישיבת רועה ישראל - יצהר

חסידות שלעתיד לבוא

הרב הלל צייטלין הי"ד

חידושו של הבעל-שם-טוב

אל מה אתה שואף?

שואף אני להשיב לתחיה את החסידות הישנה, את חסידותו של הבעל-שם-טוב, ולהעמידה על יסודות המותאמים יותר לשנים אלה של עקבתא דמשיחא.

ומהי היא מהותה העיקרית של חסידות הבעש"ט?

עיקר מהותה בשלש האהבות שהורה הבעש"ט: אהבת המקום, אהבת ישראל, ואהבת התורה.

ומה חדש הבעש"ט באהבת המקום?

עד הבעש"ט היו מבינים ומשיגים את אהבת המקום הטהורה (באהבה תלויה בדבר, אהבה לשם השגת אריכות ימים, "בני חיי ומזוני" עושר וכבוד, אינני מדבר פה כלל) על דרך שאוהבים "מלך מפואר" או "חכם גדול", ובאופן היותר טוב - כשם שאוהבים בנים את אב רחמן. בא הבעש"ט ולמד, שצריך לאהוב את המקום באהבה שיש בה צמאון עצום, התלהבות עצומה ו"חשק עז מארי", כפי בטויו של רבי ישראל נג'ארה, הממלא את כל הנשמה וכל הגוף גם יחד עד מבלי השאר עוד כל מקום לשום אהבה אחרת.

ההיה הבעש"ט הראשון שהורה ולמד אהבה כזו או היו גם גדולים אחרים שקדמוהו בענין זה בבחינה ידועה?

גם לפני הבעש"ט נמצאו גדולים אחדים, שהשיגו את האהבה לד' בתור חשק.

ומי היו הגדולים ההם?

רבי סעדיה גאון, ר אלעזר רוקח, ר' יהודה

החסיד, קרוב לזמן הבעש"ט - ר' ישראל נגארה, בזמן הבעש"ט - ר' חיים בן עטר.

ושאר גדולי ישראל כר' בחיי אבן פקודה, הרמב"ם ודומיהם, כיצד הבינו והשיגו הם את האהבה לד'?

הם השיגו את האהבה לד' בתור פעולה שכלית, הכרתית, ידיעתית.

ורבי סעדיה גאון, הרוקח, ר' יהודה החסיד, ר' ישראל נגארה. בן עטר והבעש"ט, כלום אין הם מודים, שאהבת ד' צריכה להיות שכלית-נשמתית?

גם הם דורשים שכל, הכרה וידיעה. אבל דורשים הם, ביחד עם זה, שאהבת ד' תשקיע בתוכה את כל האדם: את הרעווא דרעווין שלו (הרצון העליון הכללי שלו) ואת כל רצונותיו הפרטיים, את כל תשוקת החיים שלו, את כל מחשבותיו, דבוריו ומעשיו.

הרק מנשמתם העליונה הכירו את האהבה העצומה ההיא או שראו אותה גם אצל אחרים? כבר ראו אהבה עצומה זו אצל המשורר:

"כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך א-להים..."

"צמאה נפשי לא-להים לא-ל חי מתי אבוא ואראה פני א-להים..."

"מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ..."
"כלה שארי ולכבי צור לכבי וחלקי א-להים לעולם..."

ומאחר שאהבה עצומה זו כבר מצא לה בטויה הגמור בפי המשורר הא-להי, מה חדשו בזה ר' סעדיה גאון והבאים אחריו?

רבי סעדיה גאון והבאים אחריו עשו מדבר שכשירה - דבר שבמציאות חיי יום, רגע ורגע, מדבר שברגעי רוח הקודש - הכרחיות גמורה, כאויר לנשימה.

ומה חדש בזה ר' ישראל בעש"ט ביחוד?

עם כל מה שר' סעדיה גאון והבאים אחריו מפליגים, מעריצים ומקדישים את האהבה לד', הינה אצלם, בכל זאת, רק "מצות עשה" ככל

יתר המצוות, בשעה שאצל ר' ישראל בעש"ט היא (אהבת ד') - הכל, הציר שעליו סובבים כל תורותיו, דבוריו, עשיותיו וספורי מעשיותיו.

ומה חדש ר' ישראל בעש"ט ב"אהבת ישראל"? עד ר' ישראל בעש"ט היתה "אהבת ישראל" זו, לרוב, רק אהבה לטובים, בא הבעש"ט ולמד אהבה לכל ישראל, לא רק לטובים, כי אם גם לבינונים; ולא רק לבינונים, כי אם גם לגרועים; ולא רק לגרועים כי אם גם לגרועים שבגרועים, כל זמן שקשורים הם, אפילו בחוטים דקים מן הדקים, באומה הקדושה הסובלת תמיד ומצפה לישועת ד'.

הלא כה היה דבר ר' ישראל בעש"ט לאחד הקרובים אליו: "האמן לי, שאוהב אני את הפחות שבפחותים בבני ישראל הרבה יותר ממה שאתה אוהב את בנך יחידך"...

ומה חדש הבעש"ט ב"אהבת התורה"?

"אהבת התורה" של רוב הגדולים, משמעותה: למוד בהתמדה גדולה, חריפות, בקיאות ועמקות. "אהבת התורה" של הבעש"ט משמעותה: גם למוד בהתמדה גדולה, גם חריפות, בקיאות ועמקות, אבל עיקרה: האור הגנוז בתורה, דביקות בהשי"ת על ידי האור שבתוך אותיות התורה, ה"עולמות, הנשמות והא-להות" שישנם בכל אות ואות, הצרופים הנעשים מהם והיחודים הנוראים המקרבים ביאת המשיח.

תנועת החסידות

ומדוע אתה קורא לכל אלה: "שיבה אל החסידות הישנה של הבעש"ט" ואינך אומר: "שיבה אל החסידות" סתם? מפני שהחסידות שבימינו אלה התרחקה הרבה מחסידותו של הבעש"ט.

ובמה?

פשוט. אין עוד בחסידות שבימינו אותו העוז, אותו המרץ, אותה החיונות הרעננה שבשלש האהבות של הבעש"ט.

כלום אין החסידים של עתה מדברים על כל אותם הדברים הנשגבים של הבעש"ט? כן. כן. מדברים. אבל מה הם עושים? ישנם "חסידים" הטופלים אל העיקר המון פשטים. דרושים ופולפולים המכסים ומעלימים אותו, את העיקר; העושים מן החסידות דבר שבחזונית גרידא; הלומדים ומתפללים בלא טעם; הרודפים אחר העושר והכבוד לא פחות מאלה שאינם חסידים; המעריצים ומקדישים את "הרביים" שלהם ומבטלים את יתר "הרביים" וחסידיהם בתכלית הבטול; המקימים דינסטיות (שושלות) של "רביים" ומסככים דינסטיות בדינסטיות

האהבה לד' הינה אצלם, בכל זאת, רק "מצות עשה" ככל יתר המצוות, בשעה שאצל ר' ישראל בעש"ט היא הכל

ומקימים שאון ומריבה עד לבלי נשוא; המבלים ימים ושנים במחלוקת על דבר רבנים, שוחטים ויתר משמשים בקודש; החושבים את עצמם לקדושים וטהורים ואת כל אלה שאינם מתנהגים כמוהם בכל דבר - לרשעים וטמאים; המרבים בקנאות שאינה צריכה וממעטים באהבה ד' ויראת ד' טהורה; הרודפים את בני הנעורים בעד כל דבר קטן, מרחקים אותם ודוחפים אותם בזה בידיים לכתות השמאליות, להריסה, לכפירה.

אם כן איפוא הלא אלה הקוראים לעצמם עתה "חסידים" גרועים הם, לפי דבריך, מאלה שאינם חסידים?

לא! כזאת לא אמרתי! מה שדברתי בזה דברתי רק על חלק מן הקוראים לעצמם עתה "חסידים", אבל לא על כלל החסידים של עתה,

כי על כן אמרתי: יש "חסידים", ישנם כאלה שחשבת, אבל ישנם גם כאלה שעדיין בוערים בלבם, ולו גם בסתר הלב, ניצוצי אש האהבה של ר' ישראל בעש"ט. ואף גם זאת: גם אלה החסידים, שעשו מעיקר תורתו של הבעש"ט טפל, גם הם עוד חי בלבם איזה שריד מן האור הגדול שהאיר הבעש"ט לנשמות בני ישראל, איזה "רשימו", ואותו ה"רשימו" עושה אותם, בכל מגרעותיהם, לטובים מאלה, שרחוקים הם לגמרי מן החסידות.

ואולם גם אלה וגם אלה, גם הקוראים עתה לעצמם "חסידים" גם הרחוקים מן החסידות, לרחמים גדולים הם צריכים, לרפואת הנפש הבאה ממרומים, לאור חדש אשר יופיע לנשמות, לחסידות שלעתיד לבוא, לקוי אור מאורו של משיח...

החושב אתה את "בני יבנה" ואת "בני היכלא" לחסידים שלעתיד לבא?

אין "בני היכלא" ומכל שכן "בני יבנה", רשאים לענוד לעצמם עטרה זו, שאינה הולמת אותם עוד. חפצי ומגמתי הוא רק, ש"בני יבנה" ו"בני היכלא" יישרו את הדרך לפני החסידות שלעתיד לבא.

החסידות שלעתיד לבא

ובמה תבדל "החסידות שלעתיד לבא" מן החסידות הישנה של הבעש"ט, מאחר שלא רק לחסידות הישנה של הבעש"ט אתה קורא, כי אם גם לחסידות חדשה?

חס ושלום! אין בין חסידותו של הבעש"ט ובין חסידות זו, שאני קורא אליה, שום הבדל יסודי.

חסידות זו, שאני קורא אליה, היא היא אותה החסידות עצמה של הבעש"ט, אלא שצריכה היא

1 אלו הן חבורות ואגודות בעבודת ה' שייסד ר' הלל, המתאגדות סביב רשימת כללים שכתב, ואף הובאו בסוף החוברת המקורית 'ספרן של יחידים'. בפועל היו חבורות שכאלו בפולין, ור' הלל אף שאף שתקום כזו חבורה בירושלים, שלהגדרתו היא "מקומה האמיתי" של האגודה.

עתה להתרחב להתפשט ולהתעמק, כיאות לזמן של עקבתא דמשיחא...

ובמה?

קשה לציין מראש כל הדרך אשר בה תלך ותתפשט החסידות שלעתיד לבא, אבל אפשר להראות על פרטים אחדים בדרך דוגמא.

למשל: בימי הבעש"ט די היו לישראל, שיאיר לעצמו, עתה, בימינו אלה, בימים של חורבן עולמות ובנין עולמות, על ישראל להיות אור מאיר גם לעצמו גם לעמים אחרים, ככתוב: "אני ד' קראתיך בצדק ואחזק בידך ואתנך לברית עם, לאור גוים", וכתוב: "נקל מהיותך לי עבד, להקים את שבטי יעקוב ונצורי ישראל להשיב, ונתתיך לאור גוים, להיות ישועתי עד קצה הארץ" וכתוב: "אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ד', לעבדו שכם אחד".

חסידות זו, שאני קורא אליה, היא היא אותה החסידות עצמה של הבעש"ט, אלא שצריכה היא עתה להתרחב להתפשט ולהתעמק, כיאות לזמן של עקבתא דמשיחא...

ולמשל: בימי הבעש"ט בקשו את אור התורה רק בספרים, עתה צריך לבקש את אור התורה גם בעולם כולו, בכל חדושו ומאורותיו, עלילותיו וחדושויו. בכל המעשה הגדול שהא-להים עושה עתה בעולם; באמנות, שצריך לזקקה, לצרפה, לזככה ולטהרה, להוציאה משערי הטומאה, שהיא שקועה במ עתה, ולהעלותה אל יופי

העליון; במדע, שצריך לצרפו ולזקקו, להצילו מן הפלוסופיה הנלוזה, מצרות-מבטם של הספציאליסטים (סוחרים) הרבים והשונים, מן ההריסה, הכפירה והחמרנות. צריך לבקש, למצא ולגלות את רושמי הא-להות שבטבע, רושמי חכמה עלאה שבחכמה תתאה. צריך להעלות את המדע למקורו ולשרשו - לאבי כל חכמה ומדע...

ראשיתו של דרך זה כבר רמוז הוא גם בדברי הבעש"ט: "כי לד' מְחַקְרֵי ארץ - לד' מְחַקְרֵי ארץ", ובנוגע לאמנות - בדברי רבי נחמן נכדו: "מכל הדברים צועק כבוד להשית, אפילו מספורי הגוים, כמ"ש: "ספרו בגוים כבודו", אבל מה שבא בימיהם ברמז רמזא, צריך הוא שיבוא עתה בהתגלות אור נפלא". אבל - "לא כל אדם זוכה" ולא "כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול". הדבר אמור רק ליחידים יחידים, לברי לב, לגדולים בדעת דקדושה, לאלה אשר כח בהם להכנס לפרדס ולצאת בשלום, לאלה אשר "כח בהם לעמוד בהיכל מלך".

ועוד משל: בימי הבעש"ט לא היה התהום בין המעמדות עמוק כל כך, ועוד לא גמל כל צרכו רגש היושר הסוציאלי. עתה שוקע הוא העולם ברשעות, אבל ביחד עם זה גדל בימינו גם רגש היושר הסוציאלי, והכל מבינים עתה, שאי אפשר לו לעולם שיעמוד על יסוד הממון ונצול העבודה. על "החסידות שלעתיד לבא" איפוא להוציא את ניצוצי הקדושה שבתוך הסוציאליות, בהתרחקה ביחד עם זה מכל הזיוף, הגסות, התפרצות של רשעה, השתקעות בטומאה ושאיפה לממשלת עריצים, שבסוציאליות הרשמית (בשעה שהסוציאליות דורשת צדק וזכות העבודה - זו כחה לא-להים, אף שאיננה קוראה בשמו; אבל בשעה שהסוציאליות שואפת לממשלת ההמונים ועריצותם - בת התופת היא).

הנה כי כן תאסוף ותלקט ה"חסידות שלעתיד לבא" את ניצוצי הקדושה שבכל רחבי המציאות, בכל המחשבות, בכל הכוונות והיחודים, בכל המעשים הנעשים, באמנות, במדע, בכל שנויי

המדינות ובכל התנועות החברותיות, בזרותה הלאה את כל מה שדבק בהם מן הקליפה הפסולת והזוהמא.

אולי תוכל לצייר לפני את דמותו של ה"חסיד לעתיד לבוא" ולו גם בקוים כוללים?

הבה אנסה. החסיד שלעתיד לבא יחיה רק מיגיע כפיו ממש (כלומר: מעבודת אדמה או מלאכה); לא ינצל את כל איש; לא יעשה שום עול, אפילו קטן שבקטנים, לשום איש; יתקדש בקדושתו של מקום; יחיה בדבקות שאינה פוסקת - באין סוף; יעלה בלהב אש נשמה בשעת התפלה; ילמוד תורה באור א-להי פנימי; יבקש וימצא בכל מקום אור תורה ואורו של משיח; ישאף בכל מחשבותיו ומעשיו רק לשלום ולאחדות; יהיה מלא רחמים לכל אדם ולכל נברא; ישאף להקים קומת השכינה בארץ ישראל ולהפיץ אורה בכל העולם; יחזה חזות הכל; יסתכל ויראה את האמת הטהורה בעין הפנימית שלו, בחושים הנסתרים שלו; יהיה שפל בעיני עצמו, לא מ"ענווה פסולה" כי אם מענות תם, ויהיה מדוכא ברוח, לא מתוך חולשה ועבדות כי אם מתוך הכרה ברורה, שהוא בכל ידיעתו, הוא רק "בריה קטנה, שפלה, אפלה, עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעים"; יהיה בכל רגע ורגע מרכבה לשכינה, ממלא רצון ד', שליח נאמן.

עריכת נר הרב אליעזר קשתיאל ראש בית הישיבה לבוגרי צבא - מוסדות 'בני-דוד' עלי*

כיצד מטיבים את נרות החיים?
- איך נרות החנוכה מתקנים את ההרגלים?
חשיבותה של ההכנה בנפש וזיכרון עבודת הרגליים

בסוף ספרו 'נר מצווה', מציג המהר"ל מפראג עמדה הלכתית ייחודית ביחס לנרות החנוכה. לשיטתו, נרות שעווה פסולים להדלקה. על מנת לצאת ידי חובת המצווה, יש להדליק פתילה הנתונה בכלי ובו שמן. המהר"ל מאריך להוכיח, כי כלי כזה, שהשמן שבו אינו בא במגע ישיר עם האש, מכונה 'נר' בלשון חז"ל. ולעומת זאת, חומר בעירה הכרוך כולו אחר הפתילה, כדוגמת נר שעווה, מכונה בלשונם 'אבוקה'.

העיסוק בהדלקת נרות החנוכה, פותח פתח לבירור עניינה ומשמעותה של הדלקת נרות, בה אנו נתקלים במצבים רבים כל כך לאורך השנה: בחנוכה, בשבת, לעילוי נשמה ועוד. הדלקת המנורה במקדש מהווה את היסוד והשורש להדלקת נרות באשר היא. במפתיע, עיקר המעשה אליו נדרשים הכהנים הוא לא עצם ההדלקה, אלא דווקא 'הטבת הנרות' והכנתם להדלקה (רמב"ם, הלכות ביאת המקדש, פ"ט ה"ז). ובמילים אחרות: הכנת הכלי והתשתית לכך.

לא באורות אלא בכלים

הדבר מלמדנו כיצד עלינו 'להעלות את האור' בחיינו הרוחניים. עיקר מאמצינו צריכים להיות מכוונים אל ההכנה. כל ניסיון להתייחס ישירות

*נערך משיעור שנמסר בע"פ, על ידי אפרים הלוי
ephraimhalevi@gmail.com

אל התוכן הרוחני, לזרוז ולהאיץ את הופעתו, לא יעלה יפה. לא באור מוטל עלינו לעסוק, אלא בהכנת הכלים. כאשר יהיה הכלי מוכן, תעלה שלהבת ההארה הרוחנית מאליה.

הטבת הנרות במקדש התחלקה לשני חלקים: תחילה הטיבו הכהנים חמישה מנרות המנורה, ורק לאחר ביצוע כמה עבודות נוספות, הטיבו את שני נרות הנותרים (יומא לג, א). הרב קוק כותב ב'עולת ראייה', שחלוקה זו מקבילה לשני עניינים הרמוזים בהטבת הנרות (הגדרות אלה אינן מופיעות בדבריו כלשונו):

« הקודש המופשט - ההארות רוחניות (רמוזות בחמשת הנרות).

« הקודש המעשי - תיקון המידות והשאיפות (רמוז בשני הנרות).

עבודתנו צריכה להתמקד בחלק השני. הקודש המופשט מופיע ומתגלה במציאות מתוך הקודש המעשי, מתוך ההכנה, ואין צורך לעסוק בו בפני עצמו. ככל שמידותיו של האדם מתוקנות יותר, ושאיפותיו מזוככות יותר, תחול בו מאליה ברכת הקודש והנשמה.

בימי החנוכה קוראים את פרשיות חנוכת המזבח, כאשר ב'זאת חנוכה' קוראים את סוף פרשת 'נשא', העוסק בקרבנות הנשיאים, ואת תחילת פרשת 'בהעלותך', העוסקת בהדלקת המנורה. רש"י (במדבר ח, ב) מביא מדרש אגדה לפיו נסמכו שתי הפרשיות, מכיוון שחלשה דעתו של אהרן כאשר ראה את קרבנות הנשיאים שלא היה שותף להם. בעקבות כך אמר לו הקב"ה: 'שלך גדולה משלהם'. פעולת ההכנה, הטבת הנרות, גדולה היא מכל פעולה אחרת.

בספרים רבים מובא (לדוג', פרי עץ חיים שער הלימוד), כי 'נר' ראשי תיבות 'נפש רוח'. בבואנו 'לערוך את הנרות', עלינו להכין את הנפש - המידות, ואת הרוח - השאיפות. הדבר רמוז במבנהו של הנר: הכלי ובו השמן - הן המידות המצויות בתוכנו, והפתילה -

היא השאיפה הרוחנית הצומחת ועולה מתוכן. הלהבה, הנישאת מעל שתיהן, היא ההארה הרוחנית העליונה, הארת הקודש והנשמה. ככל שמתממש הפוטנציאל הגלום בשמן ובפתילה, בתיקון המידות והשאיפות, מופיעה בקרבנו הארה גדולה יותר. עם זאת, אין לנו יומרות פרפקציוניסטיות "לטפס" ולהגיע דווקא אל שיא ההארה. אנו עסוקים בהכנה כמיטב יכולתנו.

האויב המרכזי - שכחת ההכנה

האויב המרכזי למאמצינו בהכנת חנוכת הנרות, הכלים לקבלת האור, הוא שכחת הצורך בהכנה. אופי המגע בו אנו מורגלים בעולם הגשמי, ובפרט בדורנו, הוא מגע ישיר. כאשר אדם רוצה משהו, הוא נוגע בו. אפשר לראות הכל ולגעת בכל. איננו רגילים למציאות שבה מגע ישיר אינו אפשרי, למציאות שבה נדרשת הכנה רבה כדי ליצור מגע כלשהו. אורח החיים היומיומי שלנו, משכיח מאתנו את הצורך בהכנה על מנת להגיע לדברים נשגבים, שהדרך אליהם מורכבת ולא תמיד קלה.

הרגל היא האיבר בו בולטת במיוחד יכולת ההגעה של האדם. היא דומיננטית ותופסת יותר ממחצית הגוף, והדבר יוצר תחושה שאנו יכולים להגיע לכל מקום, ומהר. ברגליים קיים כוח אינסטינקטיבי חזק ביותר, ואין צורך במידה מרובה של רצון בכדי להניע אותן. הרגליים, ההרגלים, קלות ההגעה וההשגה - כולם משכיחים מאתנו את הצורך בהכנה. הרגל עשויה לגרום לנו לאבדן הערבות והרגישות, עלינו לשים לב לכך ולעמוד על המשמר. 'אל יתן למוט רגלך, אל ינום שמך' (תהלים קכא, ג).

כפי שאמרת חנה בתפילתה, יש משהו ברגל שעשוי להביא לידי חשכה (אותיות 'שכחה'): 'רגלי חסידי ישמרו ורשעים בחשך ידמו' (שמואל א ב, ט). עלינו לשמור על הרגליים, אחרת נגיע אל החושך. וכמובן, אין הכוונה לרגליים הפיזיות, אלא לכוח ה"רגל" שבאדם,

לתכונת ההתפשטות, למגע המידי והישיר. כל המלחמה שלנו בחנוכה היא מלחמה בחושך, 'זו מלכות יון שהחשיכה את עיניהם של ישראל' (בראשית רבה ב, ד).

אנו הולכים בדרכים העלולות לכישלון עקב עצם ההליכה, וזקוקים לסייעתא דשמיא רבה ומתפללים שהקב"ה יעזור לנו לא ליפול. 'פן תגף באבן רגלך' (תהלים צא, יב). מקובל לומר מזמור זה בחנוכה.

ככל שמתממש הפוטנציאל הגלום בשמן ובפתילה, בתיקון המידות והשאיפות, מופיעה בקרבנו הארה גדולה יותר.

כנגד כוח הרגל וההרגל, אנו זקוקים לנר ההכנה שיאיר את דרכנו - 'נר רגלי דברך' (תהלים קיט, קה). גם הגמרא קושרת בין השניים, באומרה שזמן הדלקת נר חנוכה, הוא 'עד שתכלה רגל מן השוק' (שבת כא, ב). עוד מובא בגמרא, ששמן זית מביא לידי חכמה (מנחות פה, ב), לידי זכרון, היפך השכחה.

אתנהלה לאיטי

כאשר נאבק המלאך בעקב, הוא מנסה למצוא בו חולשה אנושית, נקודת כשל מעצם היותו אדם. לבסוף הוא נוגע ב'כף ירכו' (בראשית לב, כו), ברגלו, באותה נטייה וחולשה אנושית להגיע בקלות לכל מקום. בגיד הנָשָה (שם לג), גיד הנשייה והשכחה (זהר ח"א קעב). אבל יעקב אבינו מברר שאין בו מחשיכת השכחה, ושכל כולו הארת הזיכרון. 'ויזרח לו השמש' (שם לב), 'שמש צדקה ומרפא בכנפיה' (מלאכי

ג, כ). בזריחת השמש והאור, נרפאת צליעת הרגל והחושך.

אולי בכך ניתן להסביר את שורש הויכוח בין עשו ליעקב. עשו מציע 'נסעה ונלכה ואלכה לנגדך' (בראשית לג, יב), אך יעקב מסרב ואומר: 'יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים' (שם יד). אל מול הנטייה ה"עשונית" להגיע מהר ולשכוח את הצורך בהכנה, אומר יעקב: איננו יכולים ללכת ביחד. הרגל שלי מתנהלת אחרת, ואני אתנהלה לאטי.

הנטייה להגיע מהר קשורה בגאווה, בכך שהאדם חושב שקל לתפוס את הדברים, שזה לא מורכב מדי ולא דורש הכנה פנימית. הנה, אלומת הידע ניצבת בפנינו, מה הבעיה לקצור אותה? לעומת נטייה זו, אוהו יעקב בעקב הנטוע בקרקע.

'לא בגבורת הסוס יחפץ לא בשוקי האישי ירצה' (תהלים קמז, י). 'שוק' הוא מלשון 'שוק'. ה' אינו חפץ בשוקי האישי' באופן של 'גבורת הסוס', כאשר הדגש הוא על התרוצצות אחר הספק והישג, על 'להגיע אל', על האסתטי, המידי והקל לתפיסה. בעוד הנר מאיר את עיני האדם, נוטלת הפסיעה הגסה את מאור עיניו (ברכות מג, ב).

הדבר בא לידי ביטוי גם בהבדל בין לימוד חכמה ללימוד תורה. כאשר אדם לומד חכמה, ונבחן עליה כראוי, הריהו יודע אותה. פשטות ההשגה של חכמות החול מקשה את דרכנו לקניין התורה. על מנת לקנות באמת את עולמה הרוחני של התורה יש צורך בהכנה רבה. מגע ישיר ומידי עם התורה הינו גס וחסר ערך. למעשה, בלתי אפשרי להגיע אליה באמת ללא 'עריכת הנר'.

ברצון להארה רוחנית מיידית יש צד של פרגמטיות. לעומת זאת, בהדלקת נרות חנוכה, "אין לנו רשות להשתמש בהם". תוכן רוחני אמיתי אינו דבר שניתן לחוש באופן מידי,

וכל ניסיון להגיע לכך הוא פספוס הנקודה המרכזית, נקודת ההכנה. העיקר הוא להתמיד בהכנה, ובאשר להארה - מה שיבוא יבוא. "מה הרגשתי / מה יצא לי מזה / מה תפסתי?", אינן שאלות נכונות. השאלות הראויות להישאל הן: "מה הכנתי / איך התכוונתי / האם ערכתי נר כראוי?"

זוהי תמצית התורה שבעל פה, תמצית הארת נרות החנוכה. מאמצי ההכנה - הם הם אור תורה שבעל פה. לא מדובר כאן בחומר מושכל המועבר באמצעות ספרים וקבצים, אלא בתורה חיה העוברת מפה לאוזן, דרך נפשות שהכינו את עצמן לכך. ייתכן שצורת מסירה כזו פחות מרשימה. הכל נסתר ולא נראה לעין, לא מספיק ניכר כלפי חוץ. אך עם ישראל מעולם לא התרשם מ'פיפותו של יפת' (מגילה ט, ב), שמתוכה צמחה תרבות יון. מעולם לא העלינו

כנגד כוח הרגל וההרגל, אנו זקוקים לנר ההכנה שיאיר את דרכנו - נר רגלי דברך

על נס סידור רהוט ואסתטי, שקל ליהנות ממנו באופן מידי. באנו משם, ולא מיפת, ועיסוקנו הוא ב'שם' ובמהות, בתוכן הגנוז והנסתר. העיסוק בשם הוא עיסוק בשמיעה, כותב הרב הנזיר ב'קול הנבואה'. יותר ממה שעלינו לראות, עלינו לשמוע. התורה שבעל פה נקנית בשמיעת האוזן (אבות ו, ה).

לצרף עוד ועוד

עומק ההכנה מאפשר לנו לצרף עוד ועוד חלקים באישיותנו, אל ההתקדמות הרוחנית. ככל שיותר חלקים באדם נטהרים ושותפים

אין עוד מלבדו

הרב אלישע צור

ראש בית המדרש 'רוח-חיים'*

הא-להות מתגלה בעולם - מהו סודו של הבעל-שם-טוב? - בן המלך הכוסף לאביו על אחיזת עיניים וקשר התמידי עם ה'

"דע את אלוקי אביך"

בדרך כלל כשאנו לומדים תורה אנו עוסקים במצוות, במידות, בתפילה. אך לצד זאת ישנו תחום שלם שעניינו "דע את א-להי אביך" (דה"א כח, ט), של התבוננות בקב"ה, לימוד אודותיו ואודות האופן שבו אנו מכירים אותו והדרך שבה הוא מתגלה. העיסוק בדעת ה' הוא הלב והמוח של עבודת ה', ובלעדיו לא תתכן עבודה שלמה אמיתית ופנימית.

ההתבוננות המרכזית בדעת ה' היא בכתוב בספר דברים: "אתה הראת לדעת כי ה' הוא הא-להים אין עוד מלבדו" (דברים ד, לה). הגישה בעניין זה מתחלקת לשתיים: הראשונה אומרת "יש בורא, ויש עולם". העולם הוא אמנם בריאה אלוקית שנבראה יש מאין, אך העולם עצמו איננו אלוקי. הוא נפרד מהקב"ה, ואף שה' הוא המנהיג, המצווה והמשגיח, הדברים אינם נוגעים למהות העולם. אי אפשר לפגוש את ה' מכיוון שהעולם הוא אנושי והוא טרנסצנדנטי ומופשט, מחוץ לעולם. זוהי, ברוב המקרים, התפיסה הבסיסית הראשונית של האמונה באומות העולם, אך גם בקרב חלק

*נערך משיעור שנמסר בע"פ, על ידי דרור יהב
droryahav@gmail.com

התנהלות העולם על פי הרצונות האלוקיים. הארץ כולה יכולה וצריכה להתברר כהדום רגליו של הקב"ה, כמרחב בו מתרחשים מהלכים אלוקיים.

העין והרגל, המבט וההתנהלות, קשורים זה בזה. 'כפי חלצת... את עיני מן דמעה את רגלי מִדְּחִי' (תהלים קטז, ח). ואולי לכן, כאשר מבקש רבי יוחנן בן זכאי להדריך את תלמידיו, הוא אומר להם: 'צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם' (אבות ב, ט), והתשובה הראשונה היא 'עין טובה' (שם). בשביל ללכת בדרך הנכונה, נחוץ לנו מבט פנימי. 'תורת אלקיו קִלְבוֹ לֹא תִמְעַד אֲשֶׁרִיו [=צעדיו]' (תהלים לז, לא).

מובא בספרים, כי חנוכה הוא חג שעניינו סביב עבודת עבודת הרגליים, ודווקא רגל שמאל, שעניינה שכחה וחוסר תשומת לב. כאשר נדליק בעזרת ה' נרות בימי החנוכה, נשמח בשמחת המצווה, וביכולת שלנו לשים לב, להקדיש תודעה וערנות לעריכת הנר, לאותן פעולות נפשיות המאפשרות לאור לעלות. נילחם בגאווה ובשכחה, נחפש את העדין והנסתר, שדורש מאתנו יותר הקשבה, ונעסוק בטהרת כל המישורים. נשקיע מחשבה בשאלה כיצד נוכל, בעקבות ימים אלה, לטהר את רגלינו ואת הרגלינו. נזכור כי בתוככי אישיותנו מצוי נר קטן, אשר מוטל עלינו לערכו.

ולפי גודל ההכנה נזכה להארה. לפי עוצמת ריקודי השמחה שנזכה לרקוד, לפי היכולת שלנו לרומם את רגלינו, ולהתרומם מהרגלינו, נצליח לשלב יחד עוד ועוד מישורים, בעריכת הנר שלנו. ולא רק אצל כל יחיד ויחיד, אלא גם אצל האומה כולה. אנו מתפללים על 'עריכת נר לבן ישי משיחך' (תפילות ימים נוראים). עלינו רק לערוך את הנר, וכאשר יהיה הנר מוכן, יבוא בן ישי, במהרה בימינו, אמן.

להכנה, הם הופכים להיות חלק מהכלי, חלק מהנר. דוגמא אחת לכך היא הריקוד. 'הִלְלוּ שְׁמוֹ בְּמַחֹל' (תהלים קמט, ג). 'עתיד הקדוש ברוך לעשות מחול לצדיקים' (תענית לא, א). רבי נחמן מברסלב עוסק בכך במקומות רבים (ראו: ליקוטי מוהר"ן תניינא פא). בשעת הריקוד, מעלה האדם את רגליו למעלה, ויוצק לתוכן משמעות אחרת, משמעות של התעלות. האדם מתרגל לכך שרגליו יכולות להיות עסוקות בשמחה של מצווה, ופועל פעולה ברגליו מתוך שמחה ומתוך מצווה. בריקוד, מה שחשוב הוא עצם התהליך. האדם אינו מגיע ברגליו לשום מקום, שהרי במחול, מסתובבים כל הזמן במקום. ככל שהאדם נותן את דעתו יותר על גיוס כוחות נפשו אל ההכנה, הוא יכול לשתף בעריכת הנר דברים נוספים שהם בבחינת 'רגל', דברים שנקודת הפתיחה שלהם נמוכה והם מחכים לעלייה. כך, למשל, הדיבור נקרא רגל - 'לא רָגַל עַל לְשׁוֹן' (תהלים טו, ג), ו'מרגל' הוא אדם המעביר בפיו דברים ממקום למקום. גם רכושו של האדם נקרא רגל: 'כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם' (דברים יא, ו) - 'זה ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו' (רש"י שם).

עם ישראל נצטווה לעלות לרגל שלוש פעמים בשנה (שמות כג, יז). להעלות את הרגליים למיניהן ולברר את עניינן. לקחת את כלל כוחותיו של האדם ולהפנות אותם אל ההכנה, ההיטהרות וההתכוונות.

והארץ הדום רגליי

ככל שאנו מטהרים את רגלינו ומטיבים את הנרות שלנו, מופיעות ומתגלות בעולם גם רגליים אחרות, עליונות ואלוקיות. כאשר האדם מבחין עד היכן באמת יכולות רגליו שלו להגיע, הוא מבחין גם ברגליים האלוקיות. 'פה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כְּסָאֵי וְהָאָרֶץ הַדָּם רַגְלֵי' (ישעיהו סו, א). כפי שמסביר הרמב"ם במורה נבוכים (ח"א פכ"ח), 'רגלי ה'" הן הפעולות האלוקיות,

נכבד מעם ישראל. לפי ההבנה זו, הפירוש של הכתוב "אין עוד מלבדו" הוא שהקב"ה הוא הכי גדול, שאין עוד אלוהים שמשותווים אליו ושולטים בעולם כמוהו.

כנגד זה ישנה תפיסה פנימית שאומרת שהכול אלוקות. אין שתי הוויות - העולם והקב"ה אינם נפרדים, אלא ישנה רק מציאות אחת, היא מציאות ה', והעולם הוא התגלות אלוקית שמופיעה בתוך עולם הזה. ואם העולם הוא אלוקי, כל דבר שאנו רואים בו גם הוא אלוקי, ואין שום דבר מבלעדי האלוקות. ופירוש הפסוק הוא כפשוטו, "אין עוד מלבדו".

"אלופו של עולם"

פנימיות התורה באה להאיר הארה זו, שהעולם כולו הוא התגלות אלוקות ומלוא כל הארץ כבודו. חכמי הסוד מסכימים כולם שהקב"ה הוא נשמת העולם, שהוא מחיה את הכל ונמצא בכל דבר. זוהי העבודה של בעלי הסוד, למצוא את האור האלוקי שנסתר בכל דבר בבריאה. זוהי כל תכלית פנימיות התורה. כשהבעל שם טוב ביקש לפרסם סוד זה, הוא לא המציא דבר, הוא פשוט חי את מה שכתוב בכל ספרי הסוד. הוא לימד כיצד ההכרה של אור ה' הממלא את כל המציאות היא אופן של עבודת ה', והיא פועלת על האדם ועל העולם ומקרבת אותו אל ה'.

תלמידו החשוב של הבעש"ט, רבי יעקב יוסף מפולנאה, בעל ה"תולדות יעקב יוסף", אמר בשם מורו הדגול (תולדות יעקב יוסף פרשת נח):

ונראה לומר דכתבתי בשם מורי זלה"ה, אחר שידע האדם כי אלופו של עולם הוא בכל תנועה וכו', אז יתפרדו כל פועלי און וכו' ודפח"ח [=דברי פי חכם חן].

אלופו של עולם, מציאות הבורא, קיימת בכל תנועה. אם אדם יודע זאת באמת, אזי "יתפרדו כל פועלי און", כל הבעיות והמחיצות מסתלקות. אם אנו רוצים לסלק את הטומאה מהעולם, עלינו להתבונן בכך שהקב"ה נמצא בכל דבר, ואין שום תנועה בעולם שנפרדת ממנו.

הצמצום - לא כפשוטו

טעות מפורסמת היא לתלות את שתי ההבנות הללו בביאור ענין הצמצום המופיע בכתבי האר"י. האריז"ל הסביר שקודם בריאת העולם הקב"ה מילא את הכל, וכדי לברוא עולם, צמצם הקב"ה את עצמו ויצר חלל פנוי. באופן פשוט נראה שאם נבין את הצמצום כפשוטו, הרי שאור ה' הסתלק מן העולמות, וזה מה שמאפשר להם להתקיים מבלי להבלע באור ה'.

אדמו"ר הזקן האריך ב"שער היחוד והאמונה" לבאר שהצמצום אינו כפשוטו, שהוא רק נתפס כך בעינינו, בעוד שבפועל העולם הוא התגלות של הקב"ה ולא דבר נפרד ממנו. אם אנו אומרים שהקב"ה קיים, אין אפשרות למציאות של עוד 'מישהו' או 'מישהו' מלבדו. ההבנה של הצמצום כפשוטו היא הבנה מוטעית, ובעל התניא מייחס אותה ל'חכמים בעיניהם', ביטוי מזלזל המביע את הטעות העמוקה שבתפיסה זו.

בספר הסכמות הרא"ה מופיע מכתב של הרב זצ"ל (הסכמה פה), בו כותב הרב שאין לשייך את הדעה שהצמצום כפשוטו לאף אחד מגדולי ישראל, מכיוון שזו דעה מגושמת ולא שייך להזכירה בכלל, ובודאי שאין ליחסה לבעלי הסוד. פשוט וברור אפוא שגם הגר"א ותלמידו ביארו שהמציאות כולה היא אור ה'

וכבודו¹.

רבי חיים מוולוז'ין, בעל 'נפש החיים', תלמידו ונאמן ביתו של הגאון, ביאר באריכות ובעמקות מיוחדת את הרעיון של אין עוד מלבדו. אמנם, בין ביאור הדברים אצל נפש החיים לביאור של האדמו"ר הזקן, ישנם הבדלים עמוקים הנוגעים לכבשונו של עולם.

אין שתי הוויות - העולם והקב"ה אינם נפרדים, אלא ישנה רק מציאות אחת, היא מציאות ה', והעולם הוא התגלות אלוקית שמופיעה בתוך עולם הזה

להבדלים אלו יש השלכות חינוכיות וקיומיות, אך אלו הן ב' תפיסות פנימיות ועליונות, השייכות לנשמת התורה ולכן על אף ההבדלים העמוקים שבין ב' השיטות, בשורשם הדרכים תאומות, וצריכות להתאחד.

בלי הסוד הזה אי אפשר לחיות

התודעה הגלויה והפשוטה של האדם תופסת את העולם כישות בפני עצמה. העולם הוא עולם, ואינו אלוקות. לומר שאין עוד מציאות מלבד האלוקות, זהו סוד, סוד מפני שזו איננה התפיסה הרגילה של בני אדם, למרות שהרעיון הוא, בסופו של דבר, מאוד פשוט, גם

אם אינו מתאים למבנה הגלוי של התפיסת האנושית. אחת ההשלכות המשמעותיות של המחלוקת הפנימית הזו היא כיצד יש להתחסס אל הסוד הזה.

בעל "נפש החיים" חושש מההשלכות של גילוי הסוד הזה. מי שאינו מבין את עומק הרעיון לא יוכל לחיות איתו, ועלול להגיע לכדי בלבול. אנחנו חיים בתוך עולם שיש בו טוב ורע, והקב"ה דורש מאיתנו לסור מן הרע ולבחור בטוב. אם האדם הוא מגושם, האמירה "אין עוד מלבדו" עלולה להביא אותו לחשוב שהרע הוא טוב והטוב הוא רע, וכדברי הנביא "אוי האומרים לרע טוב ולטוב רע". הרי כיון שהכל מה', מה לי טוב ומה לי רע? התוצאה היא שהאדם יתן לגיטימציה לדברים שפלים, רעים ונפסדים, ולכן יש הכרח להשאיר זאת בגדר סוד.

החסידים הראשונים, תלמידי הבעש"ט, מסכימים שזהו סוד, אך סבורים שבלי הסוד הזה לא ניתן לחיות. יסוד הדבקות בה' בנוי על הסוד הזה, ולכן צריך לגלות אותו ברבים ללא כחל וסרק, עד שאפילו אדם פשוט יבין שהקב"ה נמצא איתו בכל מצב, אפילו בחולשות שלו².

מלבד התוצאה החינוכית של גילוי הסוד, יש לו גם השלכה קיומית. גילוי הסוד מעמיד בסימן שאלה את הממשות של העולם כולו. האם האדם מכיר את המציאות האמיתית הריאלית, או שכל הכרתו היא פרי דמיון וטעות? האם יש ערך לאופן שבו אנו פוגשים את העולם, או שמא הכול אחיזת עיניים?

2 כך היתה שיטתם של החסידים הראשונים, שדיברו למשל על "העלאת המחשבות הזרות" כדי למצוא בתוכן את הבורא יתברך, ולא יחסו עבודה זו דווקא לבעלי מדרגה. אולם כבר בדורות הראשונים של החסידות צמחה לכך התנגדות, ראו למשל תניא, ליקוטי אמרים, פרק כח.

1 ומה שנזכר בספרים פנימיים שהצמצום כפשוטו, נוגע לעומק ביאור הענין בכבשי דרחמנא ואינו ענין לינדוננו כאן, ועיין דברי יעקב על עץ חיים ש' א'.

גם כאן נזקקים החסידים לגילוי הסוד. התחושה שהעולם כפי שאנו מכירים אותו הוא עלמא דשיקרא היא פתח עצום לקרבת אלוקים אמיתית. ומאידך, יש כאן חשש גדול שתפיסה זו תתורגם ליאוש ותשאיר את האדם חסר אונים, חסר משמעות, טבוע בשקר של תודעתו הכוזבת.³

רק לפקוח עיניים

הבעל שם טוב הביא משל בענין זה (כתר שם טוב, נא), ונכדו רבי משה חיים אפרים מסדליקוב, בעל "דגל מחנה אפרים", מתאר אותו באופן מיוחד נורא ונפלא הנותן מבט עומק בדיוק על נקודה זו (דגל מחנה אפרים, הפטרה לפרשת כי-תבוא):

כי שמעתי משל מאא"ז זלל"ה למלך שעשה מחיצות רבים באחיזת עינים זו לפנים מזו, וגם סיבוב מן כותל וכותל נהרות וגם חילות רבים מבוהלים וגם דובים ואריות ושאר חיות מבוהלים בכדי שיראו מגשת אליו ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול. והמלך הוא נורא ומלכותו בכל משלה, ואור המלך מאיר בכל העולמות וכבודו מלא את הארץ רק הכתלים והסבובי הם המסתרים את פני המלך והא באחיזת עינים.

הדגש כאן הוא על "אחיזת העיניים". כל מה שחוצץ בין המלך לבין הממלכה - כותל, נהרות, דובים ואריות, חיילים - הכל אשליה, ובאמת אין שום הסתרות. הדובים והאריות לא קיימים בכלל, אין שם שום דבר.

וכרוזים יוצאים: 'כל מי שיבוא אל המלך יתן לו המלך עושר וכבוד ויהיה שר אצלו עומד בהיכלו', ומי הוא שאינו רוצה בזה? רק כשבא לחומה ראשונה ורואה כמה ארכה וגבהה ושאר דברים המבהלים לבבות בני אדם נסוג לבבו אחור.

באמת, מיהו שאינו רוצה עושר וכבוד אצל המלך? כולם רוצים להיות קרובים אליו, להתמנות לשרים החשובים שאיתם הוא מתייעץ! אך כשהם מתקרבים ורואים את כל המכשולים, לבנם נסוג לאחור. כולם באמת רוצים בלב שלם ללמוד תורה, כולם רוצים להיות צדיקים. אין בחור ישיבה שלא רוצה ללמוד, עד שהוא מגיע לגמרא... ישנן מניעות רבות, חולשת הגוף, חולשות הנפש, כל אלו מביאות את האדם לומר לעצמו "אין לי כוחות", ועיקר הבעיה היא בשלב שבו הקושי הופך לנתק. לא רק שאין לי כח, אלא ש"אני לא שם". האדם משתוקק להיכנס אך מרגיש שהוא נשאר בחוץ, הוא מרגיש שכל המהלך 'לבוא אל המלך', אינו שייך אליו. אולם הבעש"ט מלמד אותנו שזו רק אשליה. דע לך, שיש כוחות רציניים וחזקים מאוד שעובדים

כשהבעל שם טוב ביקש לפרסם סוד זה, הוא לא המציא דבר, הוא פשוט חי את מה שכתוב בכל ספרי הסוד. הוא לימד כיצד ההכרה של אור ה' הממלא את כל המציאות היא אופן של עבודת ה'

קשה כדי לייצר את האשליה הזו באופן הכי מציאותי שאפשר, בדיוק בשביל שתישאר בחוץ. ההבדל בין הצדיקים לכינך אינו שהם זכו ואתה לא; ההבדל הוא שהם כבר פקחו את עיניהם והבינו שהכל אשליה, ואתה עדיין לא. זה הכל. לא דורשים ממך לעשות משהו חדש ולא להמציא המצאה, רק לפקוח עיניים.

אל תוותר על החלום

יש בעולם שני סוגים של אנשים: כאלה שחיים עם ה', וכאלה שרוצים לחיות עם ה'. רוב האנשים משתייכים לסוג השני. מי אינו רוצה לקום בבוקר ולהרגיש שהקשר עם ה' הוא מה שמניע אותו, הוא מה שעומד בבסיס המוטיבציה הפנימית שלו, הוא המקור לקבלת החלטות, הוא מה שמטריד אותו. מי לא רוצה להרגיש שהנקודה הפנימית של אישיותו היא העמידה מול ה', עשיית רצונו והתענגות עליו? כולם רוצים, אך אלף דברים אחרים מטרידים אותנו, מסיחים את דעתנו, ומשאירים אותנו בחוץ, עד שהתחושה הפשוטה שהיתה לנו בתחילת הדרך, מין חלום תמים שנוכל למצוא את האות שלנו בתורה ואת קול ה' המיוחד הפונה אלנו, מתפוגגת. האדם מרגיש שעולם הקודש הוא כבר לא בשבילו. אנשים נכנסים לישיבה, מחזיקים שנתיים, שלוש או חמש, ואחרי זמן מרגישים ש'מיצו את הקטע'. "אני משתדל לשמור תורה ומצוות, משתדל לחנך את הילדים שלי לחיים תורניים, אבל אני כבר במקום אחר... אולי הילדים שלי יצליחו".

מדוע זה קורה? מכיוון שאנחנו לא מוצאים בתוכנו הזדהות עם הקודש. ההזדהות הזו יכולה להיות בכל מיני גוונים, היא לא קשורה לשאלה אם אתה תלמיד חכם. מה שקובע זה האם בנפש שלך אתה קשור לקדושה או לא. יש שנים מסוימות שבהן זה מופיע דרך לימוד בישיבה, אך זה לא תלוי בעיסוק של האדם, זוהי הזדהות של האדם, וכלל לא משנה כמה הוא עוסק, בחינוך, בתעשייה במסחר או במדע, אף אחד לא צריך לצאת מהעולם של עבודת ה'.

אבל בעולם יש דימוי אחר: בשנים שבהן אני בחור ישיבה עבודת ה' שלי מתבצעת

באינטנסיביות גבוהה, ואחרי שפרק הזמן הזה מסתיים, אני הופך ל"בעל בית", ובעצם מוותר על החלום. זה דבר מאוד כואב. אם באמת אין עוד מלבדו, זה לא משנה היכן אתה נמצא בפועל. השאלה היא האם אתה עובד את ה' או לא, האם אתה מרגיש בינך לבין עצמך שאתה באמת בקודש, שהמניע שלך בחיים זה "שבתתי בבית ה' כל ימי חיי" גם אם אתה קם בבוקר והראש שלך מלא מחשבות אחרות?

יסוד הדבקות בה' בנוי על הסוד הזה, ולכן צריך לגלות אותו ברבים ללא כחל וסרק, עד שאפילו אדם פשוט יבין שהקב"ה נמצא איתו בכל מצב, אפילו בחולשות שלו

סודו של בן המלך - מעי המו עליו

אבל מה קורה אם אני לא מרגיש כך, איך מגיעים למקום הזה? אומר הבעל שם טוב: אתה כבר שם! כל המניעות בדרך הן רק אחיזת עיניים. המציאות האמיתית היא שהכול קודש, הקב"ה נמצא בכל מקום, בכל אדם, בכל מדרגה. אבל סוף סוף אחיזת העיניים, עם כל האשליה שבה, היא מה שאני רואה בסופו של דבר לנגד עיני. ויותר מכך, לסלק אחיזת עיניים יותר קשה מלסלק מפריע חיצוני. איך מתמודדים אחיזת העיניים?

4 אורות הקודש ח"ב עמ' שצט

3 עיין אורות, עמ' קיט. אורות הקודש ח"ב עמ' שצט.

ויש מהם שהולך כמה חומות זו לפניו מזה ושם יש שרים נכבדים ממונים מאת המלך מפזרים ממון רב לבוא לפניו מן החומות ולפעמים אחרי רואו שיש לו כל הון יקר וכבר מצא ידו ואוצרות ממון נסוג אחור אע"פ שראה כבר שהלך כמה חומות ונהרות ואין שם פגע רע ואין מים ואין חומה מ"מ אחר אשר כל חומה וחומה גבוהה ורחבה מראשונה ואיננה כדי להבהיל יותר שלא יקרב מי שירצה אל המלך.

יש דרגות שונות ברמת הקירבה. יש כאלה שכבר התקדמו קצת ויש שהרבה, יש כאלה שכבר נעשו שרים וקיבלו ממון רב, וחוו הצלחה, והארה רוחנית, אך גם זה חלק מאחיזת העיניים. אדם יכול להיות רב, יש לו משרה, הוא יודע לדבר, כולם מקשיבים לו בשקיקה, ומכיוון שכבר טוב לו במקום שבו הוא נמצא הוא מפסיק לחתור הלאה אל המלך. זו אולי המניעה הכי חמורה: מי שבחוף לפחות יודע שהוא בחוף, אבל מי שבחוף וחושב שהוא בפנים...

אבל לבן המלך, אשר מעיו המו אל אביו, וגם רחמי אב על הבן לקרב אותו לאור פניו אשר באור פני מלך חיים נצחיים תמיד, ומאור פני המלך מי שזוכה לראותו אז זיו פניו מבהיקי ומאירים בכל העולם [...] ובוודאי בן המלך כח האב בבנו בחכמה וכשבא לחומות ולנהרות וחיילות ודובים וכל המבהילים ומסתירים את פני המלך תמה עצמו למאוד: מה זה מלך רחמן כמותך כרחם אב על בנים תסתיר עצמך בהסתרות כאלו?

ההבדל בין בן המלך לאנשים האחרים הוא שמעיו המו אל אביו. הוא אומר לעצמו: "נכון, המלך הוא רם ונישא, אבל הוא קודם כל אבא שלי. אני קשור אליו והוא קשור אלי, ואם יש בינינו מחיצות ומניעות, הם לא יצליחו לשנות את הקשר בינינו". מה שמניע אותו אינו השכל הקר, אלא הרגשת הלב הברורה

שהם קשורים בקשר כל ינתק, שמה שלא יהיה - הם לא יפרדו. זו פקחת העיניים שאנחנו רוצים. ומה ששובר את המחיצות והמניעות הוא שמעי המו עליו ואני מתגעגע לקב"ה, לא אכפת לי כמה שהוא רחוק, אני יודע בתוך ליבי שהחומות האלו הן משהו לא הגיוני.

**ההבדל בין הצדיקים
לבינך אינו שהם זכו
ואתה לא; ההבדל הוא
שהם כבר פקחו את
עיניהם והבינו שהכל
אשליה ואתה עדיין לא -
זה הכל**

וצועק 'אלי אלי למה עזבתני', ובכח לבבו הבוהר והנשבר לבוא אל אביו מוסר עצמו ודוחק עצמו בכחו לדלג על החומות ונהרות ומפזר כל הונו לחיילות הסובבים שמה. ובראות אביו געגועיו ומסירות נפשו ושוועתיו, עלה באזני אביו המלך והסיר האחיות עינים הללו וירא אין שם חומה ולא שום מסך מבדיל רק ארץ מישור וגנות ופרדסים והכלי עונג ומשרתי המלך עומדים בלבושי יקר וכל מיני מזמרים עומדים והמלך יושב על כסא מלכותו והארץ האירה מכבודו.

מה עושה הבן? צועק לאביו, בטוח שהמלך שומע אותו. ופה בדיוק הנקודה - גם אם הוא זכה לאיזו השגת מדרגה בדרך, היא בכלל לא הנושא. המטרה היא לא להיות בעל רוח הקודש או חכם גדול בתורה או כל איזו מדרגה אחרת שגורמת שביעות רצון עצמית. העניין הוא להגיע למלך, והבן מוכן לוותר על הכל בשביל לבוא אליו. וכשהוא צועק ומוכן

למסור את נפשו, פתאום מתגלה דבר פלא - הכל נעלם. אין שום חומה ולא מסך מבדיל, הדרך נפתחת, וכל מה שרואים זה מישור של פרדסים ונגנים שעומדים כל הדרך עד הארמון ומנעימים את צעדיו של הבן. אז מתברר שמה שהיה נראה קשה, שהמניעות המפחידות שחצו ביניהם, הן בעצם עולם יפה. הבעל

**המטרה היא לא להיות
בעל רוח הקודש או חכם
גדול בתורה - העניין הוא
להגיע למלך**

שם טוב אומר לנו שאפשר למצוא את הקב"ה גם במקומות הכי קשים ונמוכים, ושההסתרה שאנחנו חווים במקומות האלה היא בעצם אשליה. כשמסתלקת המחיצה, מתברר שהכל הוא היכלי העונג, רק שהיה צריך געגוע חזק כדי לשבר אותה.

אמונה פשוטה - השער להכנס פנימה

אם כן, עיקר העיקרים בעבודת ה' הוא לזכור שגם אם אני מרגיש שאני בחוף, לפחות אדע שזו לא המציאות האמיתית. גם אם הקודש לא מאיר בתוכי וגם אם איני חי אותו, לפחות אזכור שאני חי בעולם של שקר. בעצם מדובר בשני עולמות: אחד הוא עולם של געגועים לקודש, שנמצא אי-שם מאחורי המסכים, ועולם שני של חיצוניות שאותו אני פוגש. החידוש הוא שגם אנשים שומרי מצוות, תלמידי ישיבה ואפילו רבנים - כולם כולם יכולים למצוא את עצמם באשליה הזו, כל

אחד בחומה אחרת. אולי הם אפילו יותר מאלה שממש מרגישים 'בחוף'... אצל אחד זו חומה יותר חיצונית, אצל האחר חומה יותר פנימית, אבל המשותף הוא שהם נעצרו בחומה. אם אני מפחד לגלות את האמת, לא באמת משנה איפה נעצרתי - אני בחוף.

עד כמה שהדבר יישמע פרדוקסלי, אחד הדברים המשמחים ביותר הוא לגלות שאתה חי בשקר. אם אני מבין שיש אמת בעולם, וכל מה שאני רואה סביבי נראה סתמי וחלש, מסכן ואפרורי וחולין, אני מבין שזו לא המציאות האמיתית, אלא רק האחוריים שלה. המציאות האמיתית היא מאירה ומתוקה ונפלאה ואין עוד מלבדו והכל אור פני מלך. זה באמת כואב, אבל זה ודאי דבר משמח!

הנקודה בה אחיזת העיניים מתבטלת, היא כשבן המלך מכיר את עצמו בתור בן המלך, הוא מוצא בעצמו קשר למלך מעצם טבעו, ועצם היותו בן המלך, מעניקה לו את המבט של המלך "ובוודאי בן המלך, כח האב בבנו בחכמה". אור ה' מאיר בתוכנו ומעניק לנו את האמונה שלא יתכן שהעולם איננו אלוקי, ולא יתכן שהאדם מנותק מה'. גם כשהאדם מרגיש בחוף קיימת בתוכו אמונה פשוטה ועמוקה, שלא מוכנה לקבל את הניתוק הזה. צריך להאמין בכוח העצום של התחושה הזו, ולתת לה להתבטא בצעקה - "וצועק אלי למה עזבתני". האמונה הפשוטה בה', היא האמונה שלנו בעצמנו, בשייכות שלנו אל ה', והיא הפותחת את העיניים, ומגלה שכל העולם הוא היכלו של מלך.

כתבו לכם על קרן שור - קדושת הגוף הישראלי

שי סוכרי

ייחוד הנפש הא-להית והבהמית - עליו כוחות הגוף להפוך את העולם ממיציאות המסתירה את הקב"ה לזו המגלה אותו!

"והושך זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן שהיתה אומרת להם, כתבו על קרן השור שאין לכם חלק בא-להי ישראל" (ב"ר ב, ד).

המדרש מבאר לנו שגלות יון עניינה "חושך", ועיקר החשכות הזאת, מגלה לנו ר"ש בן לקיש, התבטאה בגזרה "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל". אם כן, יש להבין היטב את עניינה של הגזרה שעליה ביאר המדרש את החשכות של גלות יון.

ידוע שיש שתי בחינות כלליות שמטרתנו לייחדם בעבודתנו, והן נקראים בספרי הקבלה ז"א(=זעיר אנפין) ונוקבא, הידועים לנו בכינויים "קוב"ה (ז"א) ושכינתיה (נוקבא), אותם אנו מזכירים לפני כל תפילה ומצווה - "לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה". לכל אחת מהבחינות יש תפקיד ביחוד: בחינת הז"א היא הזכר, המשפיע את השפע לנוקבא, הנקבה המקבלת את השפע. כך הוא ביחוד העולמות וכן הוא באדם, הנקרא "עולם קטן", אף הוא מורכב מנפש וגוף: מהנפש האלוקית ומהנפש הבהמית, ועל האדם מוטל בעבודתו לייחד בין ב' הבחינות הללו.

על הפסוק (קהלת ג כא) "מי יודע רוח פני האדם העלה היא למעלה ורוח הבהמה הירדת

היא למטה לארץ" מבואר בספרי החסידות ש"רוח בני האדם" זו הנה"א ו"רוח הבהמה" זו הנה"ב. וכן מבואר על פי הפסוק מה טבעה של כל נפש: טבע רוח האדם, היא הנה"א, לעלות "למעלה"; מביטה היא כלפי שמיים וחפצה היא באלוקות. לעומתה, הנה"ב נמשכת לענייני העולם הגשמי וחפצה בחומריות, שהרי טבעה לרדת "למטה לארץ".

ידוע שהנה"ב יושבת בצד השמאל - "לב כסיל לשמאלו", שזהו גם כן עניין הדין והגבורה. וכן השור - "ופני שור מהשמאל"; וזה מה שרצתה מלכות יון הרשעה בגזרתה לכתוב על דווקא על קרן השור - להכניס בלבם של ישראל, שמצד הנה"ב שלכם (המקבילה לשור הבהמי) אין לכם חלק באלוקי ישראל (ולא רק מצד הנה"ב, אלא אף בכלל מצד הגוף שלכם, שהרי הדין ששייך לצד שמאל מורה על עניין הגבול, דרכו יש יכולת ליצור כלים שעניינם לתת גבול לאור, וכן באדם הוא הגוף והנה"ב).

בשר קודש

וזהו "כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל", על השור דייקא. זו האמירה של מלכות יון. מצד הנשמה והנה"א מסכימים היוונים, כביכול, שיש שייכות לה', ובהם "יש לכם חלק". אמנם תורה ותפילה זה צורך גבוה, אך ענייני הגוף, אכילה, שתיה, משא ומתן וכל שאר עניינים גשמיים עליהם רצו היוונים לומר שאין בהם שייכות אלוקית - "כתבו", הכניסו ללבכם שאין לזה חלק ושייכות באלוקי ישראל, הגשמיות מחוץ לתחום "האלקי".

אך לכאורה נראה שדברי היוונים נכונים, שהלא נאמר על הנה"ב (וכן הוא העניין בגוף) "וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיִּרְדָּת הִיא לְמַטָּה לְאַרְצָא", ועולה מפסוק זה שעניינם של הגוף והנה"ב

הם ארציות חומריות לא אלוקות. אם כן הוא, מדוע גזירתם של היוונים איומה כל כך, והרי הם צודקים?

אלא שידוע הוא ש"איש הישראלי קדש הוא, גם גופו קדש וגם נפשו הבהמית שלו קדושה, מפני ששרשה היא מן פני שור שבמרכבה כנודע, והיצר הרע הוא המעקל ומשמש את כוחות

וזה מה שרצתה מלכות יון הרשעה בגזרתה לכתוב על דווקא על קרן השור - להכניס בלבם של ישראל, שמצד הנפש הבהמית שלכם אין לכם חלק באלוקי ישראל

הקדושה האלו לרע, ועלינו רק להשיב אותם אל מקומם, מקדש הם באים ולקדש ישתמשו" (האדמו"ר מפאסצ'נה, הכשרת האברכים פ"ט). כי באמת טבעם המקורי של הגוף והנה"ב להיות בטלים לאלוקות לשמש מרכבה לגלות את רצון ה', כמו שהמרכבה מגלה רצון הרוכב שנעה כפי רצונו. אלא שעכשיו אינו מתגלה טבעם המקורי אלא טבעם השני, עליו נאמר "וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיִּרְדָּת הִיא לְמַטָּה לְאַרְצָא", שזה טבעה עכשיו אחרי ירידתה לעולם הזה הגשמי.

בספרי החסידות מובאת הקבלה נוספת לנה"א ולנה"ב והגוף, והיא 'אין' ו'יש'. היש' מסתיר על האלוקות והוא חוצץ בפני ההופעה האלקית השלימה, ובפשטות, עבודתנו היא "לבטל" את היש' על מנת לחשוף את ה'אין'. אך אם נחזור לכל אשר התבאר עד עתה,

יש גם כן עניין של "יש קדוש", "יש" השייך אל הקדושה. ודבר זה הוא מה שהזכרנו את עניין ה"יחוד", יחוד בין קוב"ה ושכינתיה; בין הנה"א לנה"ב; בין ה'אין' וה'יש'. זהו יחוד בין הקודש והחול, על ידו החול אינו מתבטל אלא מתקדש.

חכמת ההבדלה

מבואר בספרי החסידות, שכדי להגיע ליחוד יש צורך ב"מח החכמה". מח החכמה נקרא "קדש", ומובא בספרים שעל ידו נעשים ההבדלה והברור. שידוע בעניין העבודה "הכנעה-ההבדלה-המתקה" שגילה מרן הריב"ש טוב, הם כנגד ג' מוחין, כך: הכנעה - בינה, הבדלה - חכמה, המתקה - כתר. נמצא, שעל ידי מח החכמה נעשה הברור, כפי שאמר מרן הריב"ש טוב: "נמצא, שבחכמה שלו מברר הטוב מהרע והרע נופל למטה".

יש גם כן עניין של "יש קדוש", "יש" השייך אל הקדושה. זהו יחוד בין הקודש והחול, על ידו החול אינו מתבטל אלא מתקדש.

מאידך, החכמה היא גם כן יחוד, כמובא בקהלת יעקב, דקדושין רומז יחוד דחכמה ובינה ודזעיר ונוקבא. ומכאן מובן שהחכמה היא הבדלה ויחוד, כפי שמבאר האדמו"ר הזקן את מטבע הברכה "אשר קדשנו במצותיו" - "כאדם המקדש אשה להיות מיוחדת עמו

ביחוד גמור כמ"ש ודבק באשתו והיו לבשר אחד וכו' וקדושה לשון הבדלה וכו'". היחוד משמש בתהליך זה שני תפקידים. על ידי הקדושין מייחד אליו האדם את אשתו ובכך מבדיל אותה מכל הנשים (וזהו עניינו של מח החכמה, להבדיל), ורק לאחר הבדלה זו יש אפשרות של יחוד המשפיע שפע (זהו יחוד קוב"ה ושכינתיה). ולכן כדי להגיע ליחוד אמיתי יש צורך במח החכמה, ששם נעשה הבדלה והיחוד. ועניין של יחוד נעשה ע"י מוחין (שלושת הספירות העליונות), וזו הסיבה שקטן "אינו בר קידושין" משום שחסר לו מוחין, חסרה לו גדלות.

ועניין הזה ש"מח החכמה" הוא כולל הבדלה ויחוד, הוא גם כן האופן שבו ההבדלה נעשית. כמובא בבעש"ט לעיל: "שבחכמה שלו מברר הטוב מהרע והרע נופל למטה". דהיינו, שעל ידי מח החכמה יש יכולת להגלות ולמצוא את הטוב (כידוע בחסידות שספירת החכמה היא כנגד חוש הראיה, ודרכה ניתן לפתח 'ראיה אלוקית'), והשלב הבא הוא להתחבר עם הטוב וממילא הרע נופל.

יחוד הנשמה והגוף

לבד מההבדלה, עניינה של ספירת החכמה היא כח הביטול. כשאדם מגיע לביטול ומקשר עצמו לאלוקות ולחיות הפנימית שבכל דבר, יכול הוא לראות איך בכל דבר קיימת אלוקות, ואז יוכל להתחבר עם הטוב ולהשליך את הרע. ובאמת, על מנת להתחבר עם דבר הופכי ומנגד לך, יש צורך במח החכמה ובביטול כדי לראות כיצד אף בדבר המנוגד לך יש טוב וחיות אלוקית הגם שהיא הופכית.

ולכן אומר בעל התניא שבזמן ק"ש ותפילה, שהוא זמן מוחין דגדלות למעלה, יש יכולת

גם למטה באדם התחתון לעורר אהבה שבחלל הימני, מקום משכן הנה"א, על ידי התבוננות בגדלות א"ס (אין סוף). ולאחר התבוננות זו הרע שבחלל השמאלי כפוף ובטל לטוב המתפשט בחלל הימני. מכח המוחין שמתגלים בעליונים, כן יש יכולת באדם עצמו ובנה"א שלו להשפיע על הנה"ב שתהיה כפופה לטוב, ויתרה מכך, אפילו בטלה אל האלוקות.

מטרת היחוד היא שהנפש הבהמית והגוף יהיו מרכבה וגילוי לאלוקות. כי אין המטרה להפוך את הנפש הבהמית והגוף ל'אין' אלא להשאירם בבחינת 'יש', ולזככם שיהיו מ'יש' המסתיר את ענייני האלוקות ל'יש' המגלה.

הבדל גדול יש בין כפוף והכנעת הנה"ב לבין ביטולה. כאשר הנה"ב אינה מתבטלת, היא רק כנועה כלפי המשפיע, הנה"א, וממילא אין יחוד אמיתי ושלם. יחוד מעין זה יכול לבוא רק לאחר ביטול הרע לטוב, הבא מהארת כח החכמה.

לרעיון זה יש משמעות יום-יומית. כאשר משתמשים בגשמיות רק כדי שיהיה כח להתפלל וללמוד, זו הכנעת הגשמיות לרוחניות, כפיית היש לאין, וכאמור אין זה יחוד גמור. עבודה זו נקראת בחסידות 'עבודת

ימות החול', מפני שבימות החול אין מאיר "מח החכמה" אלא "מח הבינה", שכאמור מוצבת ספירת הבינה כנגד ההכנעה (ואיך שהמוחין בק"ש ותפילה פועלים ביום חול על היחוד הוא עניין שצריך לבאר ואין כאן מקומו). לכן בימי החול אנו לוקחים מענייני העולם הזה רק מה שנצרך.

אך ביום השבת, כשמאיר מח החכמה, יש מצווה להתענג ולהרבות באכילה, ולא רק כדי להשתמש בגשמיות לצורך דברים רוחניים, אלא כדי לענג את השבת, שזו מצוות היום. ולכן, בשבת קודש, כשיש קישור ל"מח החכמה", שהוא מכיל קדושה יותר עליונה מ"מח הבינה" המאירה בימות החול, יש אפשרות לבטל ממש את הנה"ב לקדושה ועל ידי זה הביטול מייחדים את היש והאין, את קוב"ה ושכינתיה, על ידי גילוי קדושה גם בעניינים גשמיים הקשורים לנה"ב ולגוף.

יש לכם חלק באלוקי ישראל

וזה התכלית ביחוד בין הנפשות ובין הנשמה והגוף. מטרת היחוד היא שהנה"ב והגוף יהיו מרכבה וגילוי לאלוקות, דהיינו, שיהיו בבחינת גילוי יש דקדושה; כי אין המטרה להפוך את הנה"ב והגוף לאין אלא להשאירם בבחינת יש, ולזככם שיהיו מיש המסתיר את ענייני האלוקות ליש המגלה.

ועניינו בעבודה הוא שיתגלה שכל היש שבאדם ובעולם הוא בבחינת "יש לכם חלק באלוקי ישראל"! דהיינו, שנכתוב דווקא על השור, על ענייני העולם הזה, שיש לדברים אלו חלק באלוקי ישראל; שהאכילה, השתיה, המשא ומתן וכל העניינים הגשמיים - יש להם עניין חשוב וגדול בגילוי שם הוי"ב בעולם. וזה דווקא על ידי "מח החכמה", כי על ידו

תורת הנפש על-פי הבעל שם טוב החבר כמראה מאיר שוקר

מה אני עושה כשאני רואה משהו לא טוב בחברי?
- מה זה אומר עליי? -
ואיך אני מתקן עם זה את העולם?
המפגש עם הפגמים של חברי כהזדמנות לתיקון עצמי

ידועים דברי חז"ל "כל הפוסל - במומו פוסל". כלומר, כל אדם שרואה פסול בחברו מעיד בכך שאותו הפסול קיים אף בעצמו. העובדה שראיתי פסול בחברי מעידה שאף אני לוקה באותו פסול ולכן שמת לי לב שפסול זה נמצא גם אצל חברי.

רבינו הבעל שם טוב ותלמידיו יישמו את התורה הזאת כעבודת חיים. בכל פעם שאני רואה פסול בחברי זו הזדמנות לעבור תהליך של תיקון עצמי, ומתוך כך ניתן לתקן גם את חברי. ננסה ללמוד מספר דרכים שמלמד אותנו הבעל שם טוב, איך להתמודד וכיצד לנהוג כאשר אני נפגש בפסול שאני רואה בחברי.

דע מה למעלה - ממך

ראשית, עלינו להבין את עצם החידוש של הבעש"ט. האם כל פסול שאני רואה אצל חברי קיים אף בי? אין מציאות בה חברי לוקה בפגם ואני לא פסול בו?

הבעל שם טוב אומר לנו שהחבר שלי הוא המראה שלי, ולא רק חברי, אלא כל המציאות המתרחשת סביבי מראה לי כיצד לנהוג ומה עלי לתקן באישיות שלי.

האור הא-להי בעולם, ואין גילוי אור אחד עומד בלא חברו כלל" (ויש לבאר עוד כיצד הגוף משכלל את הרוחניות, כמבואר בספרי החסידות שיש בגוף גילוי שאין בנשמה, אך אין כאן מקומו).

וכן אומר עוד הראי"ה: "שכחנו (שכחה היא הפך החכמה, שהחכמה היא בבחינת אור ואילו 'שכחה' אותיות 'חשכה') את קדושת הגוף, זנחנו את הבריאות והגבורה הגופנית, שכחנו שיש לנו בשר קודש, לא פחות ממה שיש לנו רוח הקודש... מפני חוסר אמונה בקדושת הארץ, 'אמונת זה סדר זרעים - שמאמין בחי העולמים וזרע'. כל תשובתנו תעלה בידינו רק אם תהיה, עם כל הוד רוחניותה, גם תשובה גשמית יוצרת דם בריא, בשר בריא".

מרבן הראי"ה מגלה לנו את התשובה הנצרכת באחרית הימים, ואור זה של אחרית הימים מאיר בחנוכה, כידוע בספרי הקודש. תשובה זו כוללת בתוכה השבת הגוף למקורו הראשוני, מקור הקודש, שכן היולי זה נובע מאמונה בקדושת הארץ וזאת משום שבארץ הקודש יש את היכולת לגלות באופן היותר טבעי ונעלה את הקדושה שבגוף, את הקדושה שבטבע.

"בארץ ישראל אפשר להשיג איך שהבשר של הגוף הישראלי הוא קדוש ממש כקדושת הנשמה, ואין צורך כל כך להרגיז את הגוף ממנוחתו הטבעית, כי אם להעלותו ולהטעימו טעם האמת של חיי הקודש השופעים מקדושת הארץ, הספוגים באוירה המחכים של ארץ ישראל" (אורות ישראל ט ח).

אנו מגלים את הקדושה שיש בגוף, מתחברים אל אותה הקדושה ומסלקים כל מונע המעכב מאותה קדושה להופיע, וכך מגלים שגם לכל העניינים הקשורים בגוף יש חלק באלוקי ישראל, באלוקות המתגלה בעולמנו.

וזהו פשר גזירתה של מלכות יון, "להחשיך עיניהם של ישראל", שהעניינים וחוש ראייה הם כנגד ספירת החכמה, ורצו היוונים להטמיע בעם ישראל שלענייני עוה"ז אין חלק באלוקי ישראל ולכן אין עניין להמשיך "מח החכמה" ולנסות לראות אלוקות בעוה"ז, בנה"ב ובגוף, ועל ידי זה רצו אפילו לנתק את ישראל מענייני התורה והמצוות, שעל ידי השליטה בגוף יבואו לשליטה בנשמה.

מרבן הראי"ה מגלה לנו את התשובה הנצרכת באחרית הימים, ואור זה של אחרית הימים מאיר בחנוכה, כידוע בספרי הקודש.

ולכן עיקר נס חנוכה היה במלחמה גופנית דווקא. החשמונאים לחמו בעזרת גוף הקשור לאלוקות, ובכך הראו שגם על ידי הגוף ניתן לגלות את האלוקות. וידועים דברי הראי"ה: "ההתעמלות, שצעירי ישראל עוסקים בה בארץ ישראל לחזק את גופם בשביל להיות בנים אמיצי כח לאומה, היא משכללת את הכח הרוחני של הצדיקים העליונים, העוסקים ביחודים של שמות הקדושים, להרבות הבלטת

המשנה (אבות ב א) אומרת "דע מה למעלה ממך". מסביר על כך הבעל שם טוב: דע מה למעלה - ממך. הדרך שלי לדעת מה מתרחש בעולמות העליונים היא 'ממך', ממני, מהעולמות התחתונים. מתוך המציאות המתרחשת בעולם שלנו אני יכול להבין מה קורה בעולמות העליונים, בבחינת "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא". האלוקות האין סופית משתלשלת ומתלבשת בתוך העולמות שלנו, הסופיים והארציים. ממילא, כל מה שמתרחש סביבנו הוא בהשגחת ה', ויתירה מכך, כל מאורע שנקרה בדרכנו מרמז לנו את דבר ה' - הקב"ה מדבר עם כל אחד ואחד דרך המציאות שעוטפת את האדם.

אם כן, ה' יתברך מדבר איתי גם דרך המפגש עם האחר, ותמיד מפגש עם חבר הוא חוויה יותר סוערת ועוצמתית מאשר הסתכלות פשוטה על המציאות וממילא הרמז האלוקי שמתגלה דרך חבר שלי יותר מדויק ויכול לנגוע בנקודה יותר משמעותית בעבורי.

שלבי העבודה

"כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו", ופירש הבעל שם טוב הקדוש: כל הנגעים שאדם רואה חוץ, זה נמשך מנגעי עצמו" (בעש"ט על התורה בראשית קכו).

הנגעים שהאדם רואה מחוצה לו, מחבריו והמציאות הסובבת אותו, נמשכים מהנגעים שיש בו. העובדה שהבחנתי בנגע ובפגם של חברי מעידה על כך שאותו פסול קיים בי, אחרת לא הייתי מבחין בו. אם הקב"ה בהשגחתו זימן לי לראות את הפגם הזה, הוא מזמין אותי בכך לעבור תהליך של תיקון ובירור המידות, ובייחוד את תיקון אותו הנגע בו הבחנתי.

אם החבר שלי משמש כמראה למידות הנפש שלי, וייתכן שבעקבות הגילוי החדש שלי על עצמי אני אפתח שגאה עצמית בשל המידות הרעות שנמצאות בי. אך גם פה מלמד אותנו הבעל שם טוב איך ללמוד מההתבוננות בזולת להתבונן אף על עצמי: "אם רואה בחבירו שום דבר רע, ישנא הרע שבו אך החלק הקדוש יאהבנו מאוד כנפשו... וזהו ואהבת לרעך כמוך... כמו שאם יודע האדם בעצמו שום רע בקרבו, משום הא אינו שונא את עצמו אף ששונא הרע שבקרבו, כך גם כן על חבירו" (מאור עיניים חוקת, בשם הבעש"ט).

הבעל שם טוב אומר לנו שהחבר שלי הוא המראה שלי, ולא רק חברי, אלא כל המציאות המתרחשת סביבי מראה לי כיצד לנהוג ומה עלי לתקן באישיות שלי.

אהבת החבר שלי כמוני צריכה להתחיל מההתבוננות בי עצמי. קודם כל עלי להסתכל בנפשי פנימה ולהבדיל בין החלקים הטובים שבי לחלקים הרעים שבי, ואת הטוב לאהוב ואת הרע לשנוא. השלב השני הוא ראיית הזולת ואהבת הטוב שבו.

השלב השני בנוי על גבי השלב הראשון. היכולת שלי להיפגש עם הרע שאני רואה בחברי, שאותו גיליתי אף בתוך עצמי, נובעת מההבנה שאני לא שונא את כולי למרות הרע שבי, וכעת ניתן לאהוב את חברי בלב ונפש למרות הנגעים הרעים והפגמים שבו.

הבעל שם טוב מעמיק עוד ומוסיף קומה על יסוד המראה. כאשר אני רואה קלקול של חברי, לא רק שאני נגוע באותו נגע, אלא שבעת הראייה שלי דנים אותי בשמיים על אותו פגם. מדוע שופטים אותי דווקא אז? מחדש הבעל שם טוב, שדנים את האדם על פי ההתבוננות שלו על חברו - אם ילמד עליו זכות, ידונו אף אותו לכף זכות, ואם חלילה להפך, ידונו אותו לכף חובה.

זהו בעצם שלב שלישי בבניין אותו בונה הבעל שם טוב לאחר שאדם רואה פגם בחברו. השלב הראשון הוא התבוננות האדם בעצמו בעקבות ראייתו את האחר; השלב השני הוא אהבת החבר למרות החלק הרע שבו; כעת מגיע השלב השלישי, לימוד זכות על הזולת וממילא לימוד זכות על עצמי בבית דין של מעלה.

התיקון

השלב הרביעי והאחרון בבניין המופלא הזה מהווה כבר את התיקון לאותו פגם השרוי בי ובחברי. הפסוק אומר "לא תראה את חמור אחיך או שורו נדחים בדרך והתעלמת מה השב תשיכם לאחיך" (דברים כב א). בעל התולדות יעקב יוסף, תלמידו של הבעל שם טוב, מסביר שטמונה בפסוק זה הוראה בעבודת ה'. כאשר אדם נתקל בחמור חברו, בחומריות של חברו, עצם היתקלותו מעידה על כך שנקודה זו שייכת אף בו. במקרה זה, מסביר בעל התולדות, אסור לאדם להתעלם ולומר שהפסול קיים רק בחברו, אלא מצווה עליו "השב"! כלומר, לשוב בתשובה על הפגם שנמצא בו עצמו וממילא יתקן הפגם אף אצל חברי וכך יתקיים סוף הפסוק - "תשיכם לאחיך".

במקום אחר הבעל שם טוב לוקח אותנו לכיוון נוסף בהכנת סוגיה זו. אדם צריך לחיות בתודעה שכל מה שקורה איתו וכל מה שעובר עליו מכוון מה' יתברך, ועליו לשים לב מה ה' אומר לו. עליו לדעת שגם אם יש דבר מה המפריע לו בזמן תורה ותפילה, ידע שזה מה' יתברך ויש לכך סיבה. אולי הקב"ה

אם הקב"ה בהשגחתו זימן לי לראות את הפגם הזה, הוא מזמין אותי בכך לעבור תהליך של תיקון ובירור המידות, ובייחוד את תיקון אותו הנגע בו הבחנתי

רוצה לעורר אותו ולחזק אותו בדבר מה, או שמא שיתעורר ללמוד תורה יותר בדבקות או להתפלל יותר בכוונה. לא בכדי הפריעו לך באמצע התפילה, יש כאן מסר משמיים.

שלב שלישי אומר לנו הבעל שם טוב מכל דבר שאתה רואה שאתה שם לב אליו והוא משאיר עליך רושם זה בשביל שתצמח ותגדל.

סיכום

אם כן, למדנו שכאשר אני רואה פסול בחברי זהו בעצם רמז מהקב"ה שבא לעורר אותי לבחון את עצמי איך אני חי עם הפגמים שקיימים בי ומדוע קיומם אינו מפריע לשגרת חיי. המשך ההתבוננות הוא הבדלה בין החלקים הרעים שבי לאלה הטובים וחידוד ההבנה שאני שונא את הרע שבי ואוהב את

הטוב. השלב הבא הוא המתקת ההסתכלות על הזולת - לאהוב אותו בשל צדדיו הטובים ולדון אותו לכף זכות ממש כפי שאני דן את עצמי באותו מקרה בדיוק. לשלב זה יש צ'ופר, על ידי לימוד הזכות על חברי אני מעורר רחמים אף על עצמי וכך גם דנים אותי לכף זכות.

כמובן שתיקון הפגמים שלי באים על ידי העבודה האישית בתהליך הזה, אך הדובדבן שבקצפת הוא התיקון של הפגמים של חברי הבא על ידי התיקון האישי שלי. ההדדיות ביני לבין חברי אינה רק בזיהוי הפגמים שלי אלא אף בתיקון ההדדי.

מאחר שהאדם הוא עולם קטן וכל מה שקיים בו קיים בכל העולם כולו וכן להפך, יש לאדם השפעה גדולה על העולם כולו ולא רק על הסביבה הקרובה אליו; ועל ידי עבודתו האישית בעבודת התשובה על נגעי עצמו, ממילא כל העולם כולו ניתקן ומשתלם בזכותו.

למעשה, כאשר אדם נתקל בפגם אותו רואה בחברו עליו לשאול את עצמו מספר שאלות:

מה קשה לי בחברי?

מה טוב בו? מה רע?

איפה הפגם הזה נמצא אצלי, ולמה לעצמי אני סולח?

לאחר מכן באה העבודה האישית על אותו פגם, שכמובן מלווה בתפילה עמוקה על התיקון מפגם זה.